

Aan de leden van de verenigde vergadering

ONS KENMERK
2279410

DATUM D&H VERGADERING
12 maart 2024

ONDERWERP

Voortgang dossier PFOS Forepark Den Haag

Geachte leden,

Met deze brief informeren wij u over de voortgang op het dossier PFOS op het bedrijventerrein Forepark in de wijk Leidschenveen in Den Haag. In de zomer van 2023 zijn overschrijdingen van PFOS geconstateerd in de sloot langs de Tiber in het Forepark. De PFOS-stoffen zijn ook aangetroffen -in mindere mate- in sloten in de omgeving.

Het is van groot belang dat de verontreiniging zo snel mogelijk wordt weggenomen en de bron wordt opgespoord. Het Hoogheemraadschap van Delfland (Delfland), de gemeente Den Haag, Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) en GGD Haaglanden werken samen om de PFOS-problematiek op het bedrijventerrein en de aangrenzende woonwijk op te lossen. De commissie Leefomgeving van de gemeente Den Haag wordt tevens geïnformeerd over de voortgang.

Tijdljn

In januari 2021 zijn, door Delfland, hoge PFOS-waarden in de waterbodem van een watergang op het bedrijventerrein Forepark in Den Haag gemeten. De meting is onderdeel van standaard werkzaamheden rond het periodiek baggeren van sloten en kanalen.

Het waterbodemonderzoek liet een hoge concentratie PFOS (833,33 microgram per kilo droge stof) zien. De concentratie is gemeten in de waterbodem van de sloot nabij de Tiber op het bedrijventerrein Forepark. Op basis van die hoge concentratie in de waterbodem is destijds nader onderzoek gedaan naar concentraties in oppervlaktewater en hemelwaterriool. De gemeten PFOS-waarden in de bodem van de sloten in de woonwijk nabij het Forepark waren lager en bleven ruimschoots onder de destijds geldende RIVM-richtlijn van 110 microgram per kilo droge stof. Ook onder de sindsdien aangescherpte richtlijn van 59 microgram per kilo droge stof.

Na de meting voerde Delfland een onderzoek uit naar de bron(nen) van verontreiniging. Hierbij maakte Delfland een interpretatiefout, waardoor de hoge waarde van het brononderzoek niet als zodanig werd geregistreerd. Was deze waarde juist geïnterpreteerd, dan was dat aanleiding geweest voor nader

onderzoek om de specifieke bron(nen) van verontreiniging op het bedrijventerrein op te sporen.

In 2023 heeft Delfland, na vragen van het radioprogramma Pointer, nieuwe monsters genomen en zijn er opnieuw overschrijdingen van grenswaarden voor PFOS geconstateerd in de desbetreffende sloot op het bedrijventerrein. Ook in de omliggende sloten werd -in mindere mate- PFOS aangetroffen. Naar aanleiding van de aangetroffen verontreiniging is Delfland samen met de gemeente Den Haag en ODH een nader onderzoek gestart naar mogelijke bron(nen) van de verontreiniging.

Stakeholders en rollen

De afgelopen maanden heeft Delfland intensief opgetrokken met de gemeente Den Haag, ODH en GGD Haaglanden. Hieronder een beknopt overzicht van ieders rol en verantwoordelijkheid:

- Gemeente Den Haag: bevoegd gezag voor de landbodem, het grondwater en het rioleringsstelsel. Voorts opdrachtgever voor het bron(nen)onderzoek, het hemelwateronderzoek naar de rioolaansluitingen en het bodemonderzoek;
- Omgevingsdienst Haaglanden: verantwoordelijk voor het milieutoezicht namens het college van B&W van Den Haag. ODH voert ook het gezamenlijke bron(nen)onderzoek uit;
- GGD Haaglanden: geeft adviezen in relatie tot de volksgezondheid naar aanleiding van de gemeten waarden;
- RIVM: heeft in de eerste fase advies uitgebracht met betrekking tot de mogelijke risico's van aangetroffen PFOS voor de volksgezondheid en milieu;
- Hoogheemraadschap van Delfland: is waterbeheerder en het bevoegd gezag (verantwoordelijk) voor het oppervlaktewater en de waterbodem. Vanuit deze verantwoordelijkheid doet Delfland onderzoek naar de kwaliteit van het oppervlaktewater en de waterbodem.

Maatregelen

Naar aanleiding van de verhoogde concentratie PFOS zijn vanaf half juli 2023 de volgende maatregelen getroffen:

- Het watersysteem van het industrieterrein Forepark is (tijdelijk) afgescheiden van het watersysteem van de woonwijk. De directe verbinding van de sloot met de sloten in de woonwijk is volledig afgesloten. Aan de andere kant is de sloot afgedamd met een dam die ongeveer 15 cm boven waterniveau ligt. De maatregel blijft van kracht totdat de verontreiniging weg is;
- Op basis van de aanbevelingen van het RIVM, zijn adviezen gegeven aan de bewoners:
 - Bewoners kunnen het water uit de vervuilde sloot niet gebruiken voor het besproeien van moestuinen of voor zwembaden;
 - Bewoners en huisdieren mogen niet zwemmen in de vervuilde sloot;
 - In de watergangen geldt een visverbod. Daarbij is overigens wel aangegeven aan bewoners dat het eten van gevangen vis uit de sloot ten strengste wordt afgeraden;
 - Water uit de sloten in de woonwijk mag gebruikt worden voor bewatering van moestuinen, ook dieren kunnen erin zwemmen.

Onderzoeken

Het is belangrijk de actuele bron(nen) van de PFOS-vervuiling te achterhalen, zodat na de sanering van de sloot geen nieuwe verontreiniging in het gebied zal optreden. Het achterhalen van de bron(nen) is ook belangrijk om de mogelijke veroorzakers van de verontreiniging te identificeren. Deze veroorzakers kunnen (mogelijk) aansprakelijk worden gesteld voor de kosten van het opruimen van de verontreiniging. Er lopen op dit moment in het gebied meerdere onderzoeken naar de verontreiniging.

Achterhalen van de bron(nen)

ODH heeft in het kader van het gezamenlijke bron(nen)onderzoek een selectie gemaakt van negen bedrijven in het probleemgebied en heeft bij deze bedrijven een controle uitgevoerd.

Bij twee bedrijven is geconstateerd dat er een verhoogd risico is op het lozen van met PFOS verontreinigd hemelwater op de betreffende sloot. Bij één bedrijf is

vastgesteld dat sprake was van een overtreding van de milieuvergunning. Tijdens een controle bleek dat de afvoer van de spoelbak was aangesloten op de hemelwaterriolering (in plaats van het vuilwaterriool). Tevens is geconstateerd dat de afvoer vanuit een leslokaal (waar geoefend wordt met brandbestrijdings-technieken) was aangesloten op het hemelwaterriool. Door de foute aansluiting op het hemelwaterriool heeft voor 2021 lozing van afvalwater met PFOS plaatsgevonden (voor 2021 werd het blusschuim via de spoelbak afgevoerd op de hemelwaterriolering, vanaf 2021 is het blusschuim gescheiden afgevoerd). Het bedrijf heeft direct na de geconstateerde overtreding actie ondernomen. Het bedrijf is nu voor afvalwater aangesloten op het vuilwaterriool, zoals het hoort.

Bij een tweede bedrijf loopt het onderzoek nog. Ook wordt nog gekeken naar mogelijke andere bronnen voor de verontreiniging (bijvoorbeeld bedrijven die in het verleden op het bedrijventerrein gevestigd zijn geweest, calamiteiten uit het verleden). Op dit moment kan niet worden uitgesloten dat er andere bronnen zijn die een aandeel hebben in de verontreiniging van de sloot. Hiervoor is verder onderzoek nodig.

Onderzoek door gemeente Den Haag

De gemeente Den Haag heeft een bodemonderzoek uitgevoerd. Het bodemonderzoek van de gemeente Den Haag heeft geen resultaten opgeleverd, waaruit blijkt dat er in dit gebied een vervuiler zou zijn. In het onderzoek zijn geen aanwijzingen gevonden dat de watergang vanuit de bodem is verontreinigd.

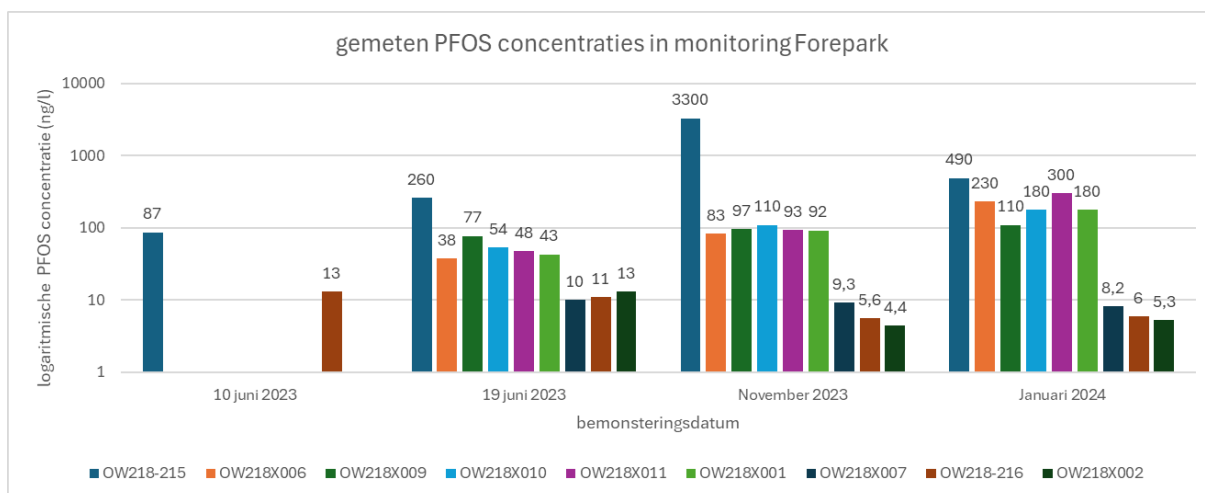
Er is een onderzoek gestart naar aansluitingen op het hemelwaterriool. Hier ligt een gescheiden stelsel met schoonwaterriool en vuilwaterriool. Een aansluiting van het vuilwaterriool op het hemelwaterriool kan een bron zijn van vervuiling. Het onderzoek naar onjuiste aansluitingen op het regenwaterriool is afgerond. Het onderzoek krijgt nu een vervolg op een particulier terrein. Als onjuiste aansluitingen worden aangetroffen, worden deze bemonsterd op PFOS om te achterhalen of er sprake is van een mogelijke bron. De eigenaar wordt in elk geval aangeschreven om de aansluiting aan te passen om de aanvoer van vuil water op het hemelwaterriool te voorkomen.

Periodieke monitoring kwaliteit oppervlaktewater

Op advies van het RIVM wordt periodiek de kwaliteit van het oppervlaktewater van het bedrijventerrein Forepark en de aangrenzende woonwijk gemonitord. Elke twee maanden wordt de kwaliteit van het oppervlaktewater gemeten. In deze monitoring worden diverse PFAS- stoffen gemeten. Deze brief richt zich enkel op de gemeten concentraties PFOS omdat deze stof de aanleiding heeft gegeven voor de casus rondom Forepark. De gemeten concentraties aan PFOS vanaf juni 2023 zijn te vinden in onderstaande Figuur 1. Alle meetresultaten worden gepubliceerd op de website van Delfland. Op de website is een dossier aangemaakt waarin alle informatie (inclusief meetresultaten) over de PFOS-verontreiniging openbaar in te zien is ([Dossier PFAS - Delfland \(hhdelfland.nl\)](https://www.hhdelfland.nl)).

De concentratie PFOS in het oppervlaktewater in de vervuilde sloot op het bedrijventerrein blijft hoog. Wel fluctueert de concentratie sterk met een uitschieter in november 2023 van 3300 nanogram per liter. Op basis van de meetresultaten in het oppervlaktewater, adviseert de GGD Haaglanden om de eerdergenoemde maatregelen te blijven handhaven. Er zijn eind januari jl. nieuwe metingen in het oppervlaktewater verricht. In onderstaande figuur is te zien dat de hoge concentratie in de vervuilde sloot in januari jl. aanzienlijk lager is dan de fors hogere waarde van november 2023. Het is op dit moment (nog) niet te verklaren waarom de meetwaarde in november 2023 zo'n uitschieter liet zien.

De concentraties PFOS in de sloten van de aangrenzende woonwijk zijn aanzienlijk lager dan de PFOS-concentraties in de vervuilde sloot op het industrieterrein van het Forepark. De meetresultaten laten zien dat de fysieke (tijdelijke) maatregelen in het watersysteem effectief zijn tegen de verspreiding van PFOS richting de woonwijk. Tussen juni 2023 en januari 2024, na het aanleggen van de maatregelen, is een lichte afname te zien. Wel lijkt er meer verspreiding te zijn naar andere sloten op het industrieterrein. De concentratie aan PFOS in de watergang op het Forepark dat richting het gemaal van de Tedingerbroekpolder (hoge deel) loopt, neemt toe (OW218X001).

Figuur 1: gemeten concentraties PFOS in oppervlaktewater vanaf juni 2023 ter plaatse van de monitoringslocaties. De resultaten zijn weergegeven op een logaritmische schaal. Locatie van de meetpunten:

- OW218-215: meetpunt sloot Tiber;
- OW218X006, OW218X009, OW218X010, OW218X011; meetpunten op het bedrijventerrein;
- OW218X001, OW218X007: meetpunten centrale watergang;
- OW218-216, OW218X002: meetpunten in de woonwijk.

Vervolg

Vorbereiding sanering

Door de jaren heen heeft de verontreiniging met PFOS zich opgehoopt in de waterbodem. De concentraties zijn dusdanig hoog dat sanering aan de orde is. Sanering van het gebied ondersteunt het bronnenonderzoek en geeft in de toekomst (nadat de waterbodem is gesaneerd) uitsluitel of er geen andere bronnen meer zijn. De voorbereiding voor de sanering van de waterbodem is gestart. De voorbereidingen bestaan uit het opstellen van een plan van aanpak en het voorbereiden van de benodigde aanbesteding voor de uitvoering van de werkzaamheden. Op dit moment lopen de gesprekken met de aannemer en is de exacte planning van de werkzaamheden rondom de uitvoering van de sanering nog niet te geven. Het streven van Delfland is om de vervuilde sloot in 2024 gesaneerd te hebben. Tevens wordt ook onderzocht of de veroorzaker van de verontreiniging aansprakelijk kan worden gesteld voor het opruimen van de verontreiniging.

Communicatie

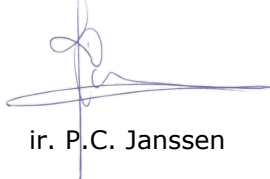
Hieronder volgt een beknopt chronologisch overzicht van de contacten met de omwonenden en bedrijven vanaf medio 2023:

- De bewoners in de nabijgelegen woonwijken en bedrijven op het bedrijventerrein zijn op 14 juli 2023 per brief geïnformeerd.
- Op 17 augustus is een nieuwe brief aan bewoners en bedrijven verstuurd met daarin informatie over de voortgang van de onderzoeken die op dat moment liepen;
- Op 6 september werd samen met de gemeente Den Haag, ODH, GGD Haaglanden en Delfland een bewonersbijeenkomst georganiseerd. Vertegenwoordigers van de organiserende organisaties informeerden de aanwezigen (ongeveer 70 bewoners);
- Op 22 december is een laatste bewonersbrief verstuurd met een update van de onderzoeken en het feit dat uit nieuwe meetresultaten in de sloot een fors hogere PFOS-waarde blijkt. De GGD Haaglanden zag geen aanleiding om het advies van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) van 17 augustus 2023 verder aan te scherpen.

Wij hechten er, samen met de andere bevoegde gezagen aan bewoners zo snel en zo goed als mogelijk te informeren. Relevante ontwikkelingen zullen wij delen door middel van bewonersbrieven en ook op de website van Delfland.

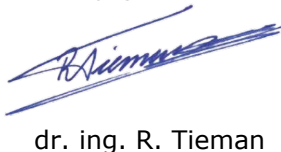
Als de uitkomsten van de lopende onderzoeken daartoe aanleiding geven, wordt de Verenigde Vergadering geïnformeerd. Ook worden bewoners en bedrijven in de omgeving geïnformeerd in de week waarin de gemeenteraad van Den Haag en de Verenigde Vergadering van Delfland informatie over het onderwerp ontvangen.

Hoogachtend,
Dijkgraaf en hoogheemraden van Delfland,
de secretaris,

ir. P.C. Janssen

de dijkgraaf, loco

dr. ing. R. Tieman